

Гуменюк Інна Леонідівна

Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С. Макаренка

ДИНАМІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ІНТОНАЦІЙНОГО ОФОРМЛЕННЯ МІСЬКИХ АНГЛОМОВНИХ ПЕЙЗАЖНИХ ОПИСІВ

In the paper the acoustic analysis results of dynamic parameters in prosodic organization of urban landscape descriptions and their variations in static, static-dynamic and dynamic descriptions are presented and characterized. In the process of experiment intensity maximum and its localization, intensity level and intensity interval were studied.

Key words: urban landscape descriptions, intensity, intensity range, maximum and its localization, intensity level, intensity interval.

Докладне вивчення інтонаційного оформлення міських англомовних пейзажних описів можливе завдяки співставленню результатів аудитивного й акустичного аналізів, останній з яких дозволяє виявити акустичні закономірності актуалізації досліджуваних описів. Задля експериментального визначення теоретично обгрунтованої [2] моделі інтонаційного оформлення міських пейзажних описів з різним рівнем емоційно-прагматичного потенціалу [1] (далі ЕПП) і підтвердження даних аудитивного аналізу було здійснено інструментальний аналіз 68 англомовних описових фрагментів, який дозволив отримати об'єктивні дані щодо їхнього інтонаційного оформлення. У ході акустичного аналізу перевірялись такі динамічні характеристики міських англомовних пейзажних описів: максимум інтенсивності і його локалізація, діапазон, рівень та інтервал інтенсивності. З огляду на викладене, метою даної праці було виявлення на основі акустичного аналізу закономірностей актуалізації динамічних параметрів у міських пейзажних описах англомовної прози. Обробка результатів дослідження дозволила з'ясувати частотні особливості варіювання максимуму інтенсивності. Встановлено, що при загальній тенденції домінування максимальної зони інтенсивності в усіх міських описах статичні описи характеризуються значно меншою долею зони великого рівня інтенсивності (19,28%), що зареєстровано в інтоногрупах (далі ІГ), яким невластивий пік інтенсивності, притаманний всьому опису. Статично-динамічні описи вирізняються подібним розподілом даних максимуму інтенсивності на їхніх ділянках, за яким статичні частини тяжіють за частотою великого й максимального рівнів інтенсивності (25,78% і 74,22% відповідно) до статичних описів, а динамічні (9,55% і 90,45% відповідно) – до однойменного виду міських описів. Це характеризує їхню амбівалентну природу. Динамічні фрагменти маркуються наявністю лише максимальної зони (100,00%) аналізованого параметра, що свідчить про їхній середній і високий рівень ЕПП. Піки локалізації максимуму інтенсивності припадають на такт ІГ та ядерний склад термінальної ритмогрупи (далі РГ). При цьому в

усіх пейзажних описах міста найвищі показники максимуму інтенсивності зафіксовано саме в термінальній РГ. Така закономірність притаманна всім міським пейзажним описам з варіюванням його показників на різних ділянках інтонаційного контуру. Так, статичним описам найвищі показники локалізації максимуму інтенсивності у термінальній РГ (35,33%). Наступною за цим показником є перша РГ (32,22%). На другу РГ припадає менша частка максимуму інтенсивності, піки якого локалізуються на наголошених складах, актуалізованих зі спеціальним підйомом, кінетичним тоном або які є наголошеним складом ковзної, скандентної, поступово спадної ступінчастої шкали з порушеною поступовістю, де зафіксовані також високі показники інтенсивності та ЧОТ. У передтакті і третій РГ показники локалізації максимуму інтенсивності незначні. За розподілом показників локалізації максимуму інтенсивності на такті (29,08%) і ядерному складоносіві (36,17%) статично-динамічні описи наближені до статичних описів. Отримані дані локалізації максимуму інтенсивності в аналізованих фрагментах свідчать про те, що ІГ оформлюються низькими й середньо підвищеними алотонами спадного й висхідного тонів з малою або середньою швидкістю зміни їх руху. Динамічні міські пейзажні описи при збереженні тенденції до локалізації максимуму інтенсивності на такті та на ядерному складоносіві відрізняються від попередньо розглянутих видів найвищим відсотком (40,00%) піку інтенсивності у термінальній РГ, що пов'язано з функціонуванням високих і середньо підвищених спадного й висхідного термінальних тонів з великою швидкістю зміни їх руху. Максимальний рівень інтенсивності є домінуючим показником усіх міських пейзажних описів, варіативність якого залежить від його наявності/відсутності у певній ІГ всього опису. Так, великий рівень цього параметра зареєстровано в ІГ або низці ІГ описів, з піком інтенсивності нижчим, ніж в описовому фрагменті в цілому. У свою чергу, його максимальний рівень наявний в ІГ, пік інтенсивності якої співпадає з піком інтенсивності всього пейзажного опису. Міським описам притаманне розташування піків інтенсивності на такті й у термінальній РГ при найвищих показниках в останній. Тенденція до зростання показників інтенсивності на цій ділянці інтонаційного контуру спрямована від статичних (35,33%) до статично-динамічних (36,17%) і динамічних (40,00%) описів. Це пояснюється розташуванням на аналізованій ділянці піків інтенсивності та ЧОТ, що на перцептивному рівні сприймається як оформлення високими або середньо підвищеними спадними й висхідними термінальними тонами з великою швидкістю зміни напрямку їх руху, переважанням у динамічних описах усіченої шкали, за рахунок подрібненого членування речень на короткі ІГ. Така просодична організація сприяє зростанню ролі динамічної складової в описах, що, призводить до зростання рівня їхнього ЕПП. Наступною ділянкою за рекурентністю максимуму інтенсивності є такт, де зафіксовано нижчі показники локалізації її максимуму. Характерне

варіювання діапазону інтенсивності із домінуванням у розширеній і середній зонах при низькій частоті звуженої і вузької зон притаманне всім міським пейзажним описам. Так, статичні пейзажні описи актуалізуються в зонах широкого, розширеного й середнього діапазону інтенсивності з незначною перевагою останнього (25,00%, 24,5% і 27,5% відповідно). Звужений і вузький діапазон мають значно нижчі показники (16,00% і 7,00% відповідно). Статично-динамічні міські описи вирізняються наявністю статичних і динамічних ділянок у їхній структурі, де дані аналізованого параметра варіюють: у статичних частинах переважають розширений і середній діапазон (25,00% і 24,60% відповідно). Наступною є зона звуженого (18,00%) діапазону інтенсивності. Показники діапазону інтенсивності у вузькій зоні не суттєві (11,00%) і зафіксовані лише на статичних ділянках. На відміну від статичних, динамічні ділянки описів цього виду вирізняються значною перевагою широкого (38,5%) і розширеного діапазону (28,5%). Нижчі показники притаманні зонам середнього і звуженого діапазону інтенсивності (17,70% і 14,30% відповідно). Динамічні пейзажні описи маркуються домінуванням діапазону інтенсивності у широкій і розширеній зонах (45,00% і 35,00% відповідно). Інші зони характеризуються несуттєвими показниками (середній – 12,00%, звужений – 8,00%) і не є функціонально значущими, оскільки середній, звужений і вузький діапазон не виступають ознакою динамічності пейзажних описів. Зростання показників діапазону інтенсивності відбувається в міських описах таким чином: статичні → статично-динамічні → динамічні. При цьому статичність міських описів забезпечується перевагою середнього й розширеного діапазону інтенсивності у статичних і статичних ділянках статично-динамічних описів, а зростанню динамічності й підвищенню рівня ЕПП сприяють вищі показники розширеної і широкої зон інтенсивності в динамічних описах та на динамічних ділянках статично-динамічних описів. Стиги "передтакт – такт" і "шкала – ядро" характеризуються найвищими показниками рівня інтенсивності при значно нижчих її даних між першою і другою РГ. Статичним описам притаманне домінування високого рівня інтенсивності з рівновеликими частками середнього його різновиду на межі між передтактом і тактом та передтермінальною ділянкою і термінальною РГ (45,59% і 42,65% відповідно). На стику між ненаголошеними складами й тактом зафіксовано нижчі показники (27,45%) низького рівня інтенсивності. При цьому на цій ділянці статичних описів локалізується найвищий показник низького рівня інтенсивності (58,95%). На стику між першою і другою РГ зареєстровано найменшу частоту середнього і низького рівня інтенсивності (11,76% і 11,93% відповідно). У статично-динамічних фрагментах переважають середній (44,88%) і високий рівні інтенсивності між передтактом і тактом (37,04%). Наступною за рекурентністю ділянкою інтонаційного контуру є стик між передтермінальною і термінальною РГ, на якій зафіксовано достатньо високі показники середньої (48,87%) та низької

(61,70%) зон аналізованого параметра. Щодо переважання низького рівня інтенсивності на аналізованій ділянці, то це свідчить про наявність мінімальної інтенсивності в кінці статичної ділянки опису, за якою слідує динамічна ділянка з піком інтенсивності на її початку. Нижчі показники середнього рівня на вказаній ділянці інтонаційного контуру пояснюються оформленням фінальних ІГ статичної частини середньо підвищеним спадним або висхідним термінальним тоном з великою швидкістю зміни напрямку їх руху. У таких ІГ передтермінальна ділянка актуалізується з незначним піком інтенсивності, а подальше підвищення рівня інтенсивності до середнього відбувається за рахунок локалізації на ядерному складоносіві великого максимуму інтенсивності (піка інтенсивності всієї статичної частини). Стик між першою і другою РГ характеризується незначними показниками середньої і низької зон досліджуваного параметра (6,25% і 8,52% відповідно), що пояснюється більшим ступенем промінантності наголошеного складу другої РГ, актуалізованого спеціальним підйомом, термінальним тоном або є одним із наголошених складів ковзної шкали. Динамічні пейзажні фрагменти відрізняються від описаних вище рівнозначними числовими показниками середнього і низького рівнів інтенсивності (56,52% і 56,82% відповідно) та переважанням високого рівня (61,84%) на стику передтермінальної й термінальної РГ, що виділяє її як найбільш функціонально значущу частину інтонаційного контуру. Домінування високого рівня інтенсивності саме на цій ділянці пов'язане з маркуванням ядерних складоносів піками максимальної інтенсивності, їхнім оформленням високими спадними й висхідними термінальними тонами з великою швидкістю зміни їх руху. На перцептивному рівні ці ІГ сприймаються, як такі, що реалізуються з підвищеною гучністю. Наступним за функціональною значущістю є стик між передтактом і тактом, де зафіксовано майже рівні показники середньої і низької зон зазначеного параметра, що свідчить про реалізацію початку ІГ, яка не містить нової важливої інформації і не є кульмінаційною. Ділянка "1 – 2 РГ" маркується нижчою частотою вказаних вище зон рівня інтенсивності (30,43% і 32,95% відповідно), де його піки локалізуються на наголошеному складі другої РГ ковзної або поступово спадної ступінчастої шкали з порушеною поступовістю. Ця РГ може також бути оформленою термінальним тоном, якому передує внутрішньосинтагменна пауза, за рахунок чого акцентується увага слухача на семантично вагомих лексемах або емоційних центрах ІГ. Основні закономірності функціонування інтервалу інтенсивності у міських пейзажних описах полягають у його збільшенні на ділянці "передтакт – такт" та його зменшенні на стику "шкала – ядро" в усіх фрагментах цього типу. Частота цього параметра змінюється залежно від належності опису до певного виду. Так, статичним описам притаманне розширення інтервалу інтенсивності на стику між передтактом і тактом (35,24%) та першою і другою РГ (13,47%). Ділянка "шкала – ядро" маркована значним зменшенням інтервалу

інтенсивності (71,53%). Статично-динамічним описам також властиві розширення інтервалу інтенсивності між передтактом і тактом та його звуження на стику шкалою і ядром, які маркуються найвищими показниками інтервалу інтенсивності (44,44% і 89,74% відповідно). Динамічним описам притаманне звуження інтервалу інтенсивності на стику першої і другої РГ (20,94%). При цьому інші ділянки інтонаційного контуру цих описів максимально наближені за показниками ("передтакт – такт" 32,93%; "шкала – ядро" 60,46%) до показників варіювання інтервалу інтенсивності у статичних описах. Ділянка "передтакт – такт" усіх видів міських описів вирізняється розширенням інтервалу інтенсивності з перевагою у статично-динамічних описах. Це пояснюється виділенням усього опису підвищеною або високою гучністю ініціальних ІГ задля виокремлення початку опису та медіальних ІГ, які є переходом від статичної до динамічної ділянки у статично-динамічних описах. Стик між першою і другою РГ вирізняється найменшими показниками інтервалу інтенсивності в усіх міських описах. При цьому для статичних і статично-динамічних описів властиве розширення інтервалу інтенсивності, в динамічних – зафіксовано його звуження. Розширення інтервалу на цій ділянці є результатом вимовляння другої РГ з більшою інтенсивністю, наголошений склад якої виділений спеціальним підйомом або оформлений термінальним тоном або є ділянкою ковзної шкали, а його звуження пояснюється тим, що друга РГ динамічних описів є фінальною у передтермінальній ділянці, а тому природно реалізується з нижчою інтенсивністю, ніж термінальна РГ. При загальному зменшенні інтервалу інтенсивності на межі між передтермінальною ділянкою інтонаційного контуру і термінальною РГ статично-динамічні описи характеризуються найвищим показником інтервалу інтенсивності, зареєстрованим між фінальною ІГ статичної ділянки й ініціальною ІГ динамічної.

Отже, показники динамічних закономірностей аналізованих описових фрагментів варіюють залежно від їхньої видової належності та рівня ЕПП. Міські англомовні пейзажні описи відзначаються максимальним рівнем максимуму інтенсивності, який локалізується на такті й термінальній РГ, широким, розширеним і середнім діапазоном інтенсивності, модифікаціями її рівня на різних ділянках інтонаційного контуру.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк І. Л. Варіювання рівня емоційно-прагматичного потенціалу в англомовних прозових описах природи / І. Л. Гуменюк // *Science and Education a New Dimension. Philology II* (4). — Будапешт, 2014. — Issue 24. — Р. 21—24.
2. Гуменюк І. Л. Просодичне оформлення міських описів природи в англомовній прозі / І. Л. Гуменюк // *Функциональная лингвистика*. — Симферополь : Крым. респ. ин-т последипл. пед. образования, 2011. — № 2, Т. 1. — С. 143—145.